

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów Strategia UE na rzecz energii słonecznej”

(COM(2022) 221 final)

oraz

„Zalecenie Komisji w sprawie przyspieszenia procedur wydawania zezwoleń na projekty dotyczące energii odnawialnej oraz ułatwienia zawierania umów zakupu energii elektrycznej”

(C(2022) 3219 final)

(2023/C 75/26)

Sprawozdawca: **Kęstutis KUPŠYS**

Współsprawozdawczyni: **Alena MASTANTUONO**

Wniosek o konsultację	Komisja Europejska, 28.6.2022
Podstawa prawna	Artykuł 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja Transportu, Energii, Infrastruktury i Społeczeństwa Informacyjnego
Data przyjęcia przez sekcję	4.10.2022
Data przyjęcia na sesji plenarnej	26.10.2022
Sesja plenarna nr	573
Wynik głosowania	
(za/przeciw/wstrzymało się)	171/1/3

1. Wnioski i zalecenia

1.1. EKES podkreśla, że UE powinna pilnie zwiększyć wykorzystanie energii słonecznej i europejskie zdolności w tej dziedzinie z kilku powodów: aby osiągnąć cele klimatyczne, aby zwiększyć strategiczną autonomię energetyczną, aby promować inwestycje publiczne i prywatne oraz tworzenie godnych miejsc pracy, aby wzmocnić bazę przemysłową i wspierać możliwości rynkowe oraz aby wnieść wkład w zapewnienie gospodarstw domowym dostępu do przystępnej cenowo energii.

1.2. Jednocześnie EKES zwraca uwagę na potrzebę uwzględnienia różnic między państwami członkowskimi pod względem ich koszyka energetycznego, który odzwierciedla ich warunki geograficzne i klimatyczne oraz dostępność różnych odnawialnych źródeł energii. Wykorzystanie energii słonecznej należy zwiększać w zgodzie z warunkami technicznymi i ideą zrównoważenia środowiskowego. Zużytkowanie pełnego potencjału energii słonecznej w Europie wymaga ściślejszej współpracy między państwami członkowskimi.

1.3. EKES z zadowoleniem przyjmuje strategię UE na rzecz energii słonecznej⁽¹⁾ (zwaną dalej „strategią”), ale ubolewa, że wyniki jej wdrożenia pojawią się tak późno. Wzywa państwa członkowskie, by nie czekały na przyjęcie nowych przepisów UE i już zaczęły ułatwiać procedury administracyjne i skracać proces wydawania zezwoleń. Apeluje do państw członkowskich, aby usprawniły zintegrowane procedury wydawania jednego zezwolenia za pośrednictwem punktów kompleksowej obsługi oraz aby bezzwłocznie przyspieszyły wyznaczanie obszarów docelowych, skracając pełen proces wdrażania do maksymalnie dwóch lat. Podkreśla również, że strategia na rzecz energii słonecznej oznacza konieczność stworzenia solidnych zdolności magazynowania oraz zapewnienia gotowości sieci przesyłowych i dystrybucyjnych.

EKES wzywa decydentów, by umożliwiali jednostkom stawanie się prosumentami energii słonecznej i tworzenie społeczności energetycznych, a także do tego zachęcali i to wspierali. Zaleca, by władze lokalne uruchomiły projekty mające na celu przeciwdziałanie ubóstwu energetycznemu na obszarach, na których ludzie nie mogą sobie pozwolić na inwestowanie za pośrednictwem społeczności energetycznych. Wzywa do położenia większego nacisku na agrofotowoltaikę, aby zaoferować rolnikom nowe możliwości i korzyści.

⁽¹⁾ Wniosek COM(2022) 221.

1.4. Komitet odnotowuje, że zwiększenie wykorzystania pomp ciepła należy rozważać w powiązaniu ze wzrostem zastosowania fotowoltaiki słonecznej, gdyż połączenie (instalowanego na dachu) systemu fotowoltaicznego i pompy ciepła jest najefektywniejszym energetycznie i ekonomicznie dostępnym sposobem chłodzenia tam, gdzie pozwalają na to warunki klimatyczne. Dostrzega również potrzebę popularyzacji słonecznych termicznych systemów wielkoskalowych.

1.5. Aby zapewnić wdrożenie fotowoltaiki słonecznej na dużą skalę, konieczne jest wzmocnienie europejskiej bazy przemysłowej oraz zapewnienie sprawnych i niezawodnych łańcuchów dostaw w dziedzinie energii słonecznej. W związku z tym EKES uważa, że UE musi koniecznie znaleźć sposoby produkcji paneli fotowoltaicznych w Europie, poprawić otoczenie dla inwestycji publicznych i prywatnych oraz stworzyć warunki przyjazne dla biznesu, w tym odpowiedni dostęp do finansowania i silny nacisk na badania naukowe i innowacje.

1.6. Istnieją poważne przeszkody dla instalacji energii słonecznej ze względu na ogromny brak wykwalifikowanych pracowników, a także bariery regulacyjne, a nawet techniczne. EKES wzywa do intensywnego promowania szkoleń i rozwoju umiejętności we współpracy z odpowiednimi zainteresowanymi stronami.

1.7. EKES podkreśla znaczenie budowania wewnętrznego potencjału przemysłowego UE w zakresie zrównoważonych produktów energetyki słonecznej o rozsądnych cenach i wzywa do zdecydowanego wsparcia sojuszu przemysłowego UE na rzecz fotowoltaiki słonecznej. Akcentuje wyraźną potrzebę zmobilizowania – przy wsparciu władz publicznych i partnerów społecznych – wszystkich zainteresowanych stron, aby zapewnić niezbędną praktyczną i specjalistyczną wiedzę, a także szerokie poparcie dla wdrażania fotowoltaiki słonecznej.

2. Wprowadzenie

2.1. W związku z wojną w Ukrainie, wprowadzeniem sankcji UE wobec Rosji oraz wysiłkami na rzecz rozwiązania kwestii suwerenności energetycznej w dniu 18 maja 2022 r. Komisja Europejska zaproponowała plan REPowerEU⁽²⁾, którego celem jest „szybkie zmniejszenie naszej zależności od rosyjskich paliw kopalnych przez przyspieszenie transformacji w kierunku czystej energii i połączenie sił, aby osiągnąć bardziej odporny system energetyczny i prawdziwą unię energetyczną”.

2.2. Jeśli chodzi o produkcję czystej energii, w planie REPowerEU zaproponowano sposoby przyspieszenia transformacji ekologicznej przez UE i zachęcenia do masowych inwestycji w energię odnawialną⁽³⁾. W ramach tego planu Komisja Europejska przyjęła strategię UE na rzecz energii słonecznej (zwaną dalej „strategią”), która opiera się na czterech inicjatywach:

- a) europejskiej inicjatywie na rzecz dachowych paneli słonecznych,
- b) pakiecie procedur wydawania zezwoleń,
- c) wielkoskalowym partnerstwie UE na rzecz umiejętności,
- d) sojuszu przemysłowym UE na rzecz fotowoltaiki słonecznej.

2.3. Podstawą strategii są proponowane inicjatywy UE dotyczące energii ze źródeł odnawialnych, charakterystyki energetycznej budynków i efektywności energetycznej (zwane dalej „COM(2022) 222 final”⁽⁴⁾). Wniosek COM(2022) 222 final przewiduje wprowadzenie maksymalnego czasu trwania procesu wydawania zezwoleń odnośnie do elektrowni wytwarzających energię ze źródeł odnawialnych. Komisja przedstawiła inicjatywę mającą na celu zwiększenie ambicji określonych we wcześniejszych wnioskach dotyczących zmiany dyrektywy w sprawie energii odnawialnej⁽⁵⁾ (RED II) i dyrektywy w sprawie efektywności energetycznej⁽⁶⁾ (EED).

⁽²⁾ COM(2022) 230 final.

⁽³⁾ Opinia EKES-u „REPowerEU: Wspólne europejskie działania w kierunku bezpiecznej i zrównoważonej energii po przystępnej cenie” (Dz.U. C 323 z 26.8.2022, s. 123) i opinia EKES-u „Plan RePowerEU” (Dz.U. C 486 z 21.12.2022, s. 185).

⁽⁴⁾ COM(2022) 222 final.

⁽⁵⁾ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/2001 z dnia 11 grudnia 2018 r. w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych (Dz.U. L 328 z 21.12.2018, s. 82).

⁽⁶⁾ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/27/UE z dnia 25 października 2012 r. w sprawie efektywności energetycznej, zmiany dyrektyw 2009/125/WE i 2010/30/UE oraz uchylecia dyrektyw 2004/8/WE i 2006/32/WE (Dz.U. L 315 z 14.11.2012, s. 1).

2.4. Niniejsza opinia jest jedną z kilku opinii EKES-u dotyczących energii i należy ją postrzegać w tym ogólnym kontekście, obejmującym m.in. opinie w sprawie planu REPowerEU⁽⁷⁾, rynków energii, bezpieczeństwa energetycznego i cen energii.

3. Uwagi ogólne

3.1. EKES z zadowoleniem przyjmuje proponowaną strategię, w szczególności fakt, że uwzględnia ona potrzebę podjęcia działań w całej dziedzinie energii słonecznej: inwestycji, innowacji, produkcji energii, energii elektrycznej, struktury rynku, zachęt, infrastruktury, wykwalifikowanych pracowników, podnoszenia świadomości, zrównoważonego rozwoju i łańcuchów wartości.

3.2. Rozwijanie energii słonecznej i europejskich zdolności w tej dziedzinie jest z różnych powodów sprawą niecierpiącą zwłoki. Konieczne jest zarówno w celu osiągnięcia celów klimatycznych, jak i wzmocnienia strategicznej autonomii UE w dziedzinie energii. Przyczynia się też do zwiększenia inwestycji publicznych i prywatnych oraz tworzenia godnych miejsc pracy, stwarza możliwości rynkowe i wspiera dostęp gospodarstw domowych do przystępnej cenowo energii.

3.3. Aby zapewnić spójną i zrównoważoną strategię UE na rzecz energii słonecznej, UE musi zadbać o:

- 1) odpowiednie ramy regulacyjne, które oszczędzają czas i zmniejszają koszty,
- 2) aktywny wkład konsumentów w produkcję energii słonecznej,
- 3) wykorzystanie korzyści skali,
- 4) solidne inwestycje publiczne i prywatne w infrastrukturę,
- 5) zachęty do działalności badawczej, rozwojowej i innowacyjnej,
- 6) wykwalifikowaną siłę roboczą i wysokiej jakości miejsca pracy niezbędne do przyciągnięcia pracowników,
- 7) wystarczające ilości surowców,
- 8) obieg zamknięty i efektywność energetyczną w całym sektorze fotowoltaiki słonecznej,
- 9) odpowiednie finansowanie.

3.4. EKES zwraca również uwagę na potrzebę uwzględnienia w strategii różnic między państwami członkowskimi pod względem ich koszyka energetycznego, który odzwierciedla ich warunki geograficzne i klimatyczne oraz dostępność różnych odnawialnych źródeł energii. Ponadto wykorzystanie energii słonecznej trzeba zwiększać w zgodzie z warunkami technicznymi i ramami ochrony środowiska.

3.5. Komitet ma nadzieję, że strategia na rzecz energii słonecznej stanie się podstawą przejścia na neutralny dla klimatu system energetyczny, w którym energia ze źródeł odnawialnych odgrywa kluczową rolę. W związku z tym należy położyć silny nacisk na rozwój technologii magazynowania, zarządzanie popytem oraz integrację całego systemu energetycznego.

3.6. EKES zwraca uwagę na pilną potrzebę stworzenia warunków sprzyjających badaniom naukowym, rozwojowi produktów i tworzeniu potencjału przemysłowego UE w zakresie produkcji zrównoważonych i konkurencyjnych cenowo urządzeń wykorzystujących energię słoneczną. Zdecydowanie popiera zatem sojusz przemysłowy UE na rzecz fotowoltaiki słonecznej, który ma zaproponować rozwiązania dla utrzymującego się problemu malejących zdolności przemysłowych w UE. W tym kontekście należy wykorzystać doświadczenia innych sojuszy i ewentualną synergię z nimi, np. z europejskim sojuszem na rzecz baterii. Od samego początku należy włączyć w te działania podmioty społeczeństwa obywatelskiego, gdyż odgrywają one zasadniczą rolę, oferując praktyczną i fachową wiedzę oraz ułatwiając kontakt z szerszym gronem obywateli, pozyskiwanie wsparcia społecznego i prowadzenie konsultacji.

(7) Opinia EKES-u „Plan RePowerEU” (Dz.U. C 486 z 21.12.2022, s. 185).

Zwiększenie wykorzystania energii słonecznej

3.7. Aby zwiększyć wykorzystanie energii słonecznej, potrzebujemy polityki, która będzie motywowała konsumentów i wszystkie zainteresowane strony systemu energetycznego do uwzględniania tej ambicji przy zakupach energii. Jednocześnie należy zachęcać ich do zaangażowania się w działania na rzecz efektywności energetycznej i oszczędzania energii. Można to osiągnąć, uświadamiając konsumentom i innym zainteresowanym stronom spodziewane korzyści, na przykład obniżenie rachunków za energię, polepszenie dobrostanu na co dzień oraz podniesienie wartości ich nieruchomości, a także opracowując odpowiednie instrumenty finansowe.

3.8. EKES wzywa decydentów, by umożliwiali jednostkom stawanie się nie tylko świadomymi konsumentami energii, ale także prosumentami energii, i tworzenie lokalnych społeczności energetycznych, a także do tego zachęcali i to wspierali. Pomogłoby to konsumentom w osiągnięciu większej świadomości i niezależności od cen ze wspólnego rynku. EKES zaleca, by władze lokalne inicjowały zbiorowe projekty w zakresie energii słonecznej, wykorzystując budynki publiczne, takie jak biura, szkoły i szpitale, aby móc przeciwdziałać ubóstwu energetycznemu na obszarach, na których ludzie nie mogą sobie pozwolić na inwestycje za pośrednictwem społeczności energetycznych.

3.9. Biorąc pod uwagę priorytetową rolę efektywności energetycznej i oszczędności energii, państwa członkowskie powinny ułatwiać wdrażanie inteligentnych liczników, aby umożliwić użytkownikom energii uzyskanie lepszego obrazu ich zużycia energii i lepszego zrozumienia sposobów zarządzania tym zużyciem. EKES apeluje o rozważenie związku między poprawą efektywności energetycznej a zwiększeniem roli energii słonecznej w renowacji budynków. Zachęca państwa członkowskie do takiego pokierowania użytkownikami energii, by mądrze rozkładali swoje zapotrzebowanie na energię w całym okresie 24 godzin w celu zmniejszenia obciążenia szczytowego.

3.10. Komitet zauważa, że wzrost zastosowania paneli fotowoltaicznych trzeba rozważać wraz ze wzrostem użycia pomp ciepła, zważywszy, że szczyty produkcji energii słonecznej pokrywają się ze wzrostem zapotrzebowania na energię elektryczną na chłodzenie budynków. Połączenie (instalowanego na dachu) systemu fotowoltaicznego i pompy ciepła jest zatem najefektywniejszym energetycznie i najtańszym sposobem chłodzenia (w pewnych porach dnia) tam, gdzie pozwalają na to warunki klimatyczne. Przez pozostały czas produkcja jest zależna od zmiennej intensywności energii słonecznej, co oznacza, że konieczne jest wykorzystanie innego źródła energii, aby zaspokoić zapotrzebowanie na energię. Zmienności tej można częściowo zaradzić dzięki stworzeniu solidnej zdolności magazynowania, która nadal nie jest dostępna w wystarczającym zakresie, oraz dzięki lepszym połączeniom przesyłowym, w których przypadku potrzebna jest lepsza współpraca między państwami członkowskimi.

3.11. W większości państw członkowskich energia słoneczna termiczna jest w dużej mierze niedoceniana. EKES apeluje, by w planach transformacji energetycznej na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym w większym stopniu wykorzystywano systemy słoneczne termiczne, w miarę możliwości wielkoskalowe. W związku z obecnym kryzysem dostaw gazu i potrzebą zastąpienia gazu ziemnego, który wykorzystuje się głównie do celów grzewczych i przemysłowych, energia słoneczna termiczna będzie ważnym elementem w systemie energetycznym.

3.12. EKES dostrzega potrzebę dalszego oszacowania i zwiększenia możliwości upowszechnienia instalowanych na dachu paneli fotowoltaicznych w oparciu o stworzenie stałych mechanizmów konsultacji i współpracy z udziałem szerokiego grona odpowiednich zainteresowanych stron. Wymagałoby to utworzenia i odpowiedniego finansowania lokalnych i regionalnych agencji i podmiotów zajmujących się odnawialnymi źródłami energii w celu wsparcia obywateli, MŚP i władz lokalnych; konieczne byłoby także wdrożenie inicjatyw szkoleniowych i promowanie nowych, godnych miejsc pracy.

3.13. Ważną rolę w maksymalizacji produkcji energii słonecznej mają do odegrania systemy fotowoltaiki słonecznej zintegrowanej z budynkiem (BIPV). Jeżeli powierzchnie wytwarzające słoneczną energię elektryczną pokrywają nie tylko dach, lecz również części elewacji budynku, użytkownik ma możliwość wykorzystywania słońca przez znacznie większą część dnia. To podejście jest korzystne dla całego systemu energetycznego, ponieważ dzięki niemu można wyrównać szczyty produkcji energii słonecznej. Komitet zaleca zachęcanie do dalszych badań nad systemami BIPV, a także dodanie kolejnego elementu do inicjatywy na rzecz dachowych paneli fotowoltaicznych, ze szczególnym naciskiem na wsparcie umieszczania instalacji fotowoltaicznych od strony wschodnio-zachodniej.

Przyspieszenie procedur wydawania zezwoleń i zapewnienie środków finansowych

3.14. EKES podkreśla, że pilnie potrzebne będzie przyspieszenie procedur wydawania zezwoleń w celu łatwiejszego wdrożenia energii odnawialnej, w tym jej produkcji, magazynowania, dystrybucji i przesyłu. Chociaż wydawanie zezwoleń leży w gestii państw członkowskich, Komitet popiera ogólne założenia określone w COM(2022) 222 final i w zaleceniu Komisji C(2022) 3219 final⁽⁸⁾ oraz zachęca państwa członkowskie do skupienia się na opracowaniu ich procedur.

3.15. Zgodnie z analizą branżową⁽⁹⁾ czas wydawania zezwoleń na instalację fotowoltaiki słonecznej waha się od 12 miesięcy na Litwie do 48 miesięcy w Chorwacji. Spośród 12 państw posiadających dostępne informacje tylko w trzech czas wydawania zezwoleń był krótszy niż limit UE wynoszący 24 miesiące. W związku z tym EKES apeluje, by państwa członkowskie wyznaczyły ustalone i krótsze terminy procedur administracyjnych i procedur wydawania zezwoleń, a także by uprościły przebieg tych procesów, usprawniając zintegrowane procedury wydawania jednego zezwolenia za pośrednictwem punktów kompleksowej obsługi. Zdaniem Komitetu państwa członkowskie nie powinny czekać na przyjęcie wniosku, lecz powinny już zacząć skracać procedury. Ponadto Komitet podkreśla konieczność cyfryzacji jak największej części procedur na poszczególnych etapach procesu wydawania zezwoleń.

3.16. EKES w pełni popiera część zalecenia Komisji zatytułowaną „Ułatwianie udziału obywateli i społeczności”⁽¹⁰⁾. Udział obywateli i społeczności energetycznych w projektach dotyczących energii ze źródeł odnawialnych ma zasadnicze znaczenie dla zaangażowania obywateli w transformację energetyczną i jej poparcia. EKES podkreśla, że wykorzystanie energii słonecznej nie powinno być przywilejem dostępnym dla niektórych konsumentów oraz że konsumenci dotknięci ubóstwem energetycznym i podatni na zagrożenia muszą mieć dostęp do energii słonecznej, np. za pośrednictwem instalacji umieszczonych w mieszkaniach socjalnych, społeczności energetycznych lub wsparcia finansowego dla poszczególnych instalacji.

3.17. Zgodnie z COM(2022) 222 final państwa członkowskie powinny w ciągu dwóch lat od wejścia w życie zmian do dyrektywy przyjąć plan lub plany, w których wyznaczą obszary docelowe energii odnawialnej odnośnie do co najmniej jednego rodzaju odnawialnych źródeł energii. Komitet podkreśla pilną potrzebę jak najszybszego wdrożenia tych planów i ograniczenia procesu pełnego wdrożenia do maksymalnie dwóch lat. Dachy tworzą jednorodną powierzchnię, rzecz jasna z wyjątkiem tych położonych na obszarach chronionych kulturowo. EKES opowiada się za krótszym okresem rozpoczęcia inicjatyw, w których rozwiązania techniczne są dobrze znane, tak jak na przykład w przypadku instalowanych na dachu paneli fotowoltaicznych.

3.18. EKES odnotowuje również, że moduły fotowoltaiczne pływające na powierzchni jezior i zbiorników wodnych zmniejszają utratę wody wskutek parowania, poprawiając jednocześnie wydajność konwersji mocy dzięki właściwościom chłodzącym wody. Jeśli chodzi o tamy, energię elektryczną w ciągu dnia może dostarczać pływająca instalacja fotowoltaiczna, a w nocy – woda wypuszczona z tamy, w obu przypadkach z wykorzystaniem istniejącego podłączenia do sieci.

3.19. Konieczne jest jednak ostrożne podejście w przypadkach, gdy rozwiązania techniczne są mniej zaawansowane, a wpływ na utratę różnorodności biologicznej nie został w pełni zbadany. Jednym z takich przykładów mogą być pływające projekty fotowoltaiczne, zwłaszcza w innych niż sztuczne jednolitych częściach wód. Ten brak bardziej różnicującego podejścia jest jednym z niewielu niedociągnięć wspomnianego wniosku.

3.20. EKES wzywa do położenia większego nacisku na agrofotowoltaikę, być może w formie dodatkowego zalecenia Komisji. Działania państw członkowskich w tej dziedzinie nie powinny zakłócać wykorzystywania użytków rolnych ani szkodzić produkcji żywności (w związku z tym należy zachęcać do produkcji energii słonecznej na mniej wartościowych gruntach). Jednocześnie w polityce rolnej należy podkreślić możliwości związane z dodatkowymi dochodami z produkcji energii dla rolników oraz lepszą ochroną upraw i zwierząt (efekt zacienienia i chłodzenia, zmniejszenie stresu termicznego, ochrona przed gradobiciem, mrozem). Ten ostatni czynnik należy również postrzegać przez pryzmat lepszego przystosowania się do zmiany klimatu. Wielkoskalowe elektrownie fotowoltaiczne należy instalować w pierwszym rzędzie na gruntach gorszej klasy i zdegradowanych.

3.21. Zwiększenie wykorzystania energii słonecznej jest sprawą pilną i w związku z tym dotyczące jej projekty zapisane w krajowych planach odbudowy i zwiększania odporności powinny być traktowane priorytetowo. Zważywszy, że poszczególne regiony odbudowy różnią się między sobą pod względem zdolności produkcji zielonej energii, zwłaszcza słonecznej, polityka spójności może i powinna wnieść decydujący wkład w ogólne dostawy energii w UE. Zasadniczą rolę

⁽⁸⁾ Zalecenie Komisji z dnia 18 maja 2022 r. w sprawie przyspieszenia procedur wydawania zezwoleń na projekty dotyczące energii odnawialnej oraz ułatwienia zawierania umów zakupu energii elektrycznej (C(2022) 3219 final).

⁽⁹⁾ <https://ember-climate.org/insights/research/europes-race-for-wind-and-solar/>

⁽¹⁰⁾ C(2022) 3219 final.

powinien też odegrać InvestEU lub podobny program. EKES z zadowoleniem przyjmuje fakt, że strategia koncentruje się na o zmianie przeznaczenia terenów przemysłowych lub górniczych, gdyż takie grunty stanowią szansę na wdrożenie systemów energii słonecznej. W tym względzie popiera wykorzystanie funduszu modernizacyjnego i Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji na rzecz obszarów docelowych.

Zwiększenie zdolności w zakresie produkcji i instalacji

3.22. Obecny poziom docelowy UE dotyczący fotowoltaiki słonecznej wynoszący 320 GW do 2025 r. i 600 GW do 2030 r. (same Niemcy chcą osiągnąć 215 GW) jest bardzo ambitny, lecz konieczny, by osiągnąć cele klimatyczne UE. Zgodnie z planem REPowerEU co roku do 2025 r. należy rozmieszczać 42 GW, przy czym tempo powinno wzrosnąć do 53 GW rocznie po 2025 r. Na podstawie tego planu UE musi zatem zwiększyć dwukrotnie odnotowane w 2021 r. tempo instalacji paneli fotowoltaicznych: bezzwłocznie konieczny jest przeskok z 21 GW rocznie do 42 GW rocznie.

3.23. Obecnie gospodarka europejska nie jest gotowa do dostarczenia elementów niezbędnych do rozpowszechnienia fotowoltaiki słonecznej na tak dużą skalę ze względu na brak zdolności produkcyjnych. Istnieją też poważne przeszkody dla instalacji urządzeń ze względu na ogromny niedobór wykwalifikowanych pracowników, a także bariery regulacyjne, a nawet techniczne. Dla porównania oczekuje się, że – w przeciwieństwie do UE – w 2022 r. Chiny zainstalują kolejne 100 GW mocy fotowoltaicznej, nieomal podwajając tempo instalacji⁽¹¹⁾ i pokrywając cały łańcuch wartości swojego przemysłu fotowoltaicznego.

3.24. Podkreśla zatem potrzebę wzmocnienia europejskiej bazy przemysłowej i gospodarki, zagwarantowania autonomii strategicznej (w szczególności autonomii dostaw energii) oraz zapewnienia sprawnych i niezawodnych łańcuchów dostaw. Zwraca uwagę, że UE może odgrywać wiodącą rolę w branży fotowoltaiki słonecznej tylko wówczas, gdy warunki umożliwią uzasadnienie biznesowe, i podkreśla wyraźną potrzebę zmobilizowania wszystkich zainteresowanych stron przy wsparciu władz publicznych i partnerów społecznych.

3.25. EKES wzywa Komisję i państwa członkowskie do stworzenia wszystkich warunków niezbędnych do komercjalizacji europejskich innowacyjnych rozwiązań fotowoltaicznych za pośrednictwem ważnych projektów stanowiących przedmiot wspólnego europejskiego zainteresowania (projekt IPCEI) w całym łańcuchu wartości energii słonecznej. Takie ramy zapewniłyby długoterminowe, zrównoważone warunki konkurencji do produkcji paneli fotowoltaicznych w Europie, w tym wiodącą pozycję UE w dziedzinie technologii fotowoltaicznej, zrównoważoności, recyklingu i zintegrowanych rozwiązań fotowoltaicznych.

3.26. EKES uważa, że UE musi koniecznie zwiększyć inwestycje publiczne i prywatne oraz stworzyć korzystne warunki dla sektora energii słonecznej, na przykład poprzez promowanie szkoleń w tej dziedzinie i zapewnienie odpowiedniego dostępu do finansowania, w tym za pośrednictwem narzędzi unijnej systematyki zrównoważonej działalności. W związku z prawdopodobnym przekształceniem Europejskiego Banku Inwestycyjnego w europejski bank klimatyczny EKES wzywa do położenia nacisku na wsparcie produkcji paneli fotowoltaicznych w programach finansowania oferowanych przez ten bank.

3.27. Apeluje również o zachęcanie do badań nad nowymi technologiami fotowoltaicznymi, np. opartymi na materiałach alternatywnych. Aby rozwiązać problem braku wykwalifikowanej siły roboczej, kluczowe znaczenie ma promowanie szkoleń i rozwoju umiejętności we współpracy z odpowiednimi zainteresowanymi stronami. Dlatego EKES wzywa właściwe instytucje do znalezienia sposobów tworzenia siły roboczej dysponującej wiedzą, umiejętnościami i kompetencjami niezbędnymi do wdrożenia wszystkich dostępnych rozwiązań technologicznych w zakresie efektywności energetycznej i odnawialnych źródeł energii.

4. Uwagi szczegółowe dotyczące łańcuchów dostaw na potrzeby produkcji

4.1. W segmentach produkcji wyższego szczebla istnieją znaczne zależności strategiczne, które mogą utrudnić szybki rozwój energii słonecznej. Największą przeszkodą jest wciąż ograniczona zdolność do dostarczania materiałów niezbędnych do osiągnięcia ambitnych celów strategii. Europa – były lider w produkcji paneli fotowoltaicznych – nie odgrywa wyraźnej roli w prawie żadnej części łańcucha wartości sektora fotowoltaicznego, choć nadal przoduje w badaniach nad fotowoltaiką słoneczną i ma istotne ośrodki badawcze.

⁽¹¹⁾ <https://www.pv-magazine.com/2022/05/31/chinese-pv-industry-brief-chinas-nea-predicts-108-gw-of-solar-in-2022/>

4.2. W całym przemysłowym łańcuchu wartości UE ma ograniczone możliwości pozyskiwania podstawowego surowca – polikrzemu. Problemy związane z pozyskiwaniem tego surowca potęguje to, że cztery największe fabryki polikrzemu do produkcji paneli fotowoltaicznych, które odpowiadają za nieomal połowę światowej produkcji, mieszczą się w regionie Sinciang w Chinach.

4.3. EKES z zadowoleniem przyjmuje inicjatywę ustawodawczą Komisji ⁽¹²⁾ zakazującą wprowadzania na jednolity rynek produktów wytworzonych w wyniku pracy przymusowej. Jest to środek podobny do amerykańskiego aktu o zapobieganiu pracy przymusowej Ujgurów, który miał bezpośredni wpływ na dystrybucję rynku polikrzemu, gdyż cena tego produkowanego głównie w Chinach surowca ma wzrosnąć dla całego przemysłu fotowoltaicznego. EKES zauważa jednak, że taki środek, egzekwowany w skali globalnej, przyczynia się do osiągnięcia celu zrównoważonego rozwoju nr 8 dotyczącego godnej pracy.

4.4. Możliwą, acz zbyt uproszczoną reakcją na to wyzwanie jest budowanie zdolności w Europie; obecne technologie produkcji surowego polikrzemu i jego wlewków są jednak paradoksalnie bardzo energochłonne. Jest to faktycznie wykonalne i może być realizowane tam, gdzie istnieje dostęp do taniej i niezawodnej energii, w tym energii ze źródeł odnawialnych (np. za pośrednictwem hybrydowych elektrowni łączących energię wiatru, energię słoneczną i magazynowanie). Ogólnie rzecz biorąc, brak surowców i komponentów oraz rygorystyczne przepisy UE, w tym dotyczące efektywności energetycznej, sprawiają, że jest to raczej mniej atrakcyjne uzasadnienie biznesowe dla przemysłu europejskiego, który ma również trudności z dostępem do finansowania.

4.5. EKES jest głęboko przekonany, że europejska współpraca w zakresie innowacji mających na celu rozwój systemów fotowoltaicznych nadających się w pełni do recyklingu jest konieczna do stworzenia dobrze prosperującego europejskiego sektora energii słonecznej. Należy dołożyć starań, aby zbadać wykorzystanie bardziej obiecujących surowców niż krzem m. in. do zastosowania w ogniwach słonecznych na folii lub ogniwach słonecznych, które mogą być przezroczyste, na przykład w oknach wytwarzających energię.

4.6. Co się tyczy kolejnych etapów łańcucha wartości, tj. płytek fotowoltaicznych i ogniw słonecznych, Unia Europejska znajduje się w jeszcze gorszej sytuacji. W Europie produkuje się tylko 1 % płytek fotowoltaicznych i tylko 0,4 % ogniw słonecznych. Zdaniem stowarzyszenia branżowego SolarPower Europe mamy do czynienia z „krytycznym brakiem zdolności do produkcji wlewków i płytek”.

4.7. Zgodnie z danymi Europejskiej Rady ds. Produkcji Przemysłowej dla Energetyki Słonecznej (ESMC) zaledwie 3 % słonecznych modułów fotowoltaicznych powstaje w Europie, w 29 różnych przedsiębiorstwach. Oznacza to, że tylko jeden na około 30 modułów montowanych w Europie jest pochodzenia europejskiego. Deficyt handlu produktami energii słonecznej w 2020 r. wyniósł 8,7 mld USD.

4.8. Brakuje również innych czynników produkcji do elektrowni fotowoltaicznych, choć ich krytyczny niedobór jest mniej poważny. Konstrukcje montażowe są produktami o niskiej złożoności i można je importować przy mniejszej krytycznej zależności lub produkować lokalnie, jeżeli popyt jest wysoki.

4.9. Szkło solarne, które jest niezbędnym elementem do lokalnej produkcji paneli fotowoltaicznych, jest doskonałym przykładem krótkowzroczności polityki handlowej UE. Zniesiono bowiem ochronne taryfy handlowe na produkty końcowe (słoneczne panele fotowoltaiczne) przywożone z Chin do Europy, narażając europejskich producentów na ostrą konkurencję zagraniczną, lecz zachowano podobne środki ochronne dla produktów pośrednich takich jak szkło solarne. Z tego powodu szkło solarne nabywane w Europie przez europejskich producentów z sektora energii fotowoltaicznej ma nieproporcjonalnie wysoką cenę w porównaniu ze szkłem solarnym dla równorzędnych producentów w innych regionach świata. To z kolei doprowadziło również do presji cenowej na importowane szkło solarne.

4.10. Panele słoneczne mogą znacznie przyczynić się do zrównoważonego rozwoju, jeżeli cały cykl nie jest nadmiernie wymagający pod względem energii, z uwzględnieniem recyklingu i ponownego wykorzystania. Produkcja, transport i unieszkodliwianie wszelkich technologii powodują emisje. Sposób produkcji i recyklingu panelu pomaga określić, w jakim stopniu przyczynia się on faktycznie do zmniejszenia ogólnych emisji. Ponadto EKES uważa, że istotna jest realizacja celów zrównoważonego rozwoju wzdłuż całości łańcuchów dostaw.

Bruksela, dnia 26 października 2022 r.

Christa SCHWENG
Przewodnicząca
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

⁽¹²⁾ COM(2022) 71, COM(2022) 66 oraz COM(2022) 453.